

HONVÉD.

Megjelenik e' lap vasárnapot kivéve minden este, féliven. Tartalmát teszik a' főhadivezérség hivatalos közleményei, irányczikkek, bel- és külföldi hírek.

Hirdetmények a' szokott díjért vétetnek fel.

Kolozsvár, május 22. Mi azt tartjuk: minden oly változtatást, mely álladalmi életünk normalis állapotában némü rázkodást szokott volna előidézni, legjobb legkönnyebb a' forradalom hevében keresztül vinni, mielőtt egy bizonyos status-quo csak valamenynyire is megszilárdulni indult volna.

Mikor nemzet és ország sorsa áll a' mérlegben 's egyes polgárok figyelmét és erejét a' közhaza magos érdekei foglalkodtatják, kevésbé lesz érezhető a' magán érdekeknek pillanatnyira talán kellemetlen érintése is.

Ezért látjuk mi épen most idejét Erdély politikai és földterületi reorganisatiojának, a' nemzetiségek egyenjogúsága körvonalai kijelelésének, a' birtokviszonyok végképeni kitisztázásának 'sat.

Ilyen kérdés: a' telepítés kérdése is.

Ha voltak időszakok és körülmények, midőn a' népességnek hazánk területéni aránytalan eloszlása, vajmi gyakran felmerülő súlyos állapotnak volt kutfeje: így vagyunk jelenleg.

Ez előtt ha egy négyszögü mföldnyi területen 4000 székely léleknek kellett megélni, a' sok munkás kéz és vasszorgalom gazdagon pótolta a' föld hiányát.

Most a' háboru viszontagságai egy helyütt egész vidékeket tettek népetlen pusztává, míg más helyről sok ezer munkás kezeket vontak el a' földmiveléstől, igen természetesen a' nélkül, hogy a' fogyasztó népesség száma a' munkás kezek arányában csökkent volna.

Ezen aránytalanság akép kiegyenlíthető, ha eszközölni fogjuk, hogy a' munkás kezek hiányát a' föld termékenysége és bővsége pótolja.

Most volna hát ideje, hogy az állodalom béváltsa a' székelyeknek adott 's anynyiszor ismételt ígérétét.

Ők 30—40 ezeren fegyvert fogtak a' hazáért. A' nemzet virága, a' munkás kezek java. Ámde otthon maradt még 300 egy néhány ezer, a' 200-nál kevéssel több m.földnyi 's legalább egy harmadrészben bizonyára havasok, sziklák és rengeteg borította székely földön. És ez otthon ma-

radt nép legnagyobb részét öregek, nők és gyermekek, kik nehezen fognak anynyi munkaerőt kifejthetni, hogy a' kopár szirtoldal is dús kalászatokat teremjen.

Adjon hát nekik kamatazóbb földet az álladalom, mert van honnan.

A' belháboru néhol egész helységeket tett pusztává. Másutt sok egyes családok birtoka maradt uratlanul.

✗ Ezek, a' menynyiben urbéri természetűek voltak, ne szálljanak vissza a' volt földesur kezeire, hanem kárpótoltassanak szintugy az álladalom által, mint egyéb urbériségek. Egyfelől azért: nehogy egyesek kezeibe nagy menynyiségű földbirtok halmazódjék, mi nem democraticus alapu országba való. Másfelől: oly földesurnak, ki inkább akarná az álladalom részéről kárpótlást, mint hogy pusztává lett urbériségeit megtartsa, törvényes igényei vissza nem utasíthatók.

Elősorolni a' székely nép érdemeit, valamint egyéb ide vonatkozó politikai okokat felemlíteni, ugy hiszszük felesleges.

Legyen elég megjegyeznünk, hogy a' székely zsellérség kérdését, mely hová tovább komolyabbá kezd lenni, egy czélszerűen eszközendő telepítés által legbiztosabban lehetne kettévágni.

A' telepítés részleteinek meghatározása nem egy rögtönzött hirlapi cikkecske szűk köréhez való. Egy pár főelvet mindazáltal nem kétkedünk kimondani.

Ingyen ne adjon senkinek földet az álladalom; mert a' mihez ingyen jut az ember, nem igen becses előtte; ugy lehet potom áron tul ad rajta 's a' cél nem lesz elérve.

De oly árat se szabja, melyért ne kelljen.

✗ Ösiség vagy hűbéri viszonyok megalapításának pedig még árnyékát is kerüljük ki.

Egy helyre legalább anynyi számu család telepítendő, hogy egy kis iskolájok és egyházuk lehessen.

E' tárgyról hihetőleg még sok alkalmunk lesz szólni.

Sz. Udvarhely, május 12. Egy háromszéki példa a' robotoltatásra. Van Orbainak egy falujában oly jobbágy vagy zsellér, kinek apja 1790 előtt maga épített mindent a' telekre (házat, csürt, istállókat), mindég hetenkinti robotot tett, kinek használatán levő földdei adó alatt voltak 1810-ig, midőn akkori földesura adórovóvá (rectificator) válván, a' föld adóját másokra osztogatta fel, 's ezen módon zsellérének földet az adó alól kivette, 's ki 1848-ban szentháromság első vasárnapja után, urának minden nyári munkáiban kalákakint, hála fejében, segített, de robotolni még akkor 's kalákázni zabaratáskor megszűnt. Ezt, mihelyt Szében bevétetett, volt földesura szőlítgatni kezdette urdolgára, 's a' mint megjelent a' Csány ur curiákról szóló rendelete, tüstént tiszt elibe vitte. A' tizt neve Butyka ur, 's ez szóval azt válaszolta a' zsellérnek, békéljék meg urával, hogy többé hozzá panasz e' tárgyban ne menjen; írásban pedig azt, hogy ajánkozván a' bépanaszolt zsellér a' békére, az egyezkedés mindkét feleknek ajánlatik. 'S eredmény lett, hogy a' zsellér árendát ígért. Legelőbb is kiemeljük, hogy Butyka ur tudunkra nem királybíró (alispán), mely hivatalt illetné e' kérdésben bíraskodni, hanem térparancsnok 's ennyiben is érvénytelen lenne belételegyedése, de érvénytelen azért is, mert a' térparancsnok szavát, rendeletét, ha önként nem teljesíték, minden juris remediumok kirekesztésével, pálcza szokta sanctionálni; *) 's ily bíróság előtt zsellér ember nem is meri igazát, vagy jogát feladni; ily bíróság előtt ügyvéd sem szokott lenni. Kiemelendő továbbá, hogy a' zsellért a' további bépanaszoltatását meggátolni utasítja. Ezek súlyos szavak, mert azt teszik, teljesítsd urad kívánságát: különben..... és súlyosok, kivált most, midőn a' pálcza erősen kezdett szerepelni. Kiemelendők ezután az írásbeli válasz e' szavai: „a' békére ajánkozván a' bépanaszolt zsellér;“ mert ez azt teszi, hogy elismerte volna a' zsellér földesura panaszának jogosságát, 's e' válasz idővel bizonyítvány akar lenni a' bíróság előtt. Kiemelendő végre az eredmény, hogy t. i. a' zsellér árendát ígért. Csány rendeletében a' volt parancsolva, hogy a' majorság külső és belső birtok után az eddigi árendát fizetni kell. 'S ha e' robotoltatási példán végig megyünk, láthatjuk, miként készült a' földesur, a' Csány ur propositio major-ja alá huzhatás végett, a' propositio minor subjectumává mindenként alkalmassá tenni,

*) Butyka urról hitelesen mondjuk, hogy ezen esetben veréssel nem ijesztett.

azaz curiává keresztelni az urbéri telket. És ily esetek nem egyszer fordulnak elő székelyföldön. Kiemelendő az is, hogy az ország kormányzójának az urdolgáról szóló 's a' Közlöny apr. 21-diki számában megjelent rendeletét még nem körözték; pedig jó volna, hogy a' zsellérség is tudná, mihez tartsa magát 's ne hinné, hogy ötlet Kossuth csalta meg.

Butyka ur egy volt azok közül, kiknek Háromszék 1848 novemberében 's decemberében dicsőségét köszönheti. K. Horváth Ignác, Gál Sándor, Clement, Prouy, Sárosi, Gábor Áron, Hankó, Pap őrnagyurak *) mellett ragyog a' Butyka ur neve, ki sok gyermekes apa letére, lelke volt a' háromszéki mozgalmaknak; 's ez érdeme előtt mindig kalapemelve fogunk meghajolni: de sajnálva bár ki kelle írunk e' tényt is. Mert egyfelől a' hon java, t. i. a' székely zsellér nép ingerültségének most körán, míg a' kormányának sok gondjába nem kerül, lecsillapítása sürgetőleg parancsolja; másfelől mi a' csaknem áhitatos tiszteletünk mellett nem csak minden honfi tiszteletére, de nagy jutalomra is méltónak valljuk és hirdetjük ugyan Butyka urat, de oly állomásra, hol urbériség fordul elő, nem hiszszük alkalmazhatónak. Ez azonban nem egyedül Butyka ur tévedése a' székelyföldön: mi e' vidékben nem ismerünk egy urat az az zsellérbirtokost is, sem az országgyűlési tagok, sem a' kibukott, sem a' jelenleg működő hivatalbeliek között, ki a' hűbérnek csak színét viselő tartozásokat is országosan megváltatni akarná, ki a' democratiának kebléből barátja lenne. Mert a' democratiával hűbéri viszony össze nem fér, a' mi hitünk szerint; 's az, ki továbbra is robotot ohajt, és e' végre a' székely zsellértelket curiává kereszteli, az nem lehet igaz democrata. 'S ha visszaemlékezünk az erd. 1847-i orsz. gyűl. nek urbér körüli vitatkozásaira, látjuk legelőbb a' csiki követ feljajdulni, hogy vége a' székely nemzetnek, ha a' székely földre urbéri szabályokat, az az a' robotot a' föld menyinyiségehez szabó törvényeket visznek bé; halljuk, mily meleg szavakban védi ezt Marosszék; 's utána mondja Háromszék követe is. 'S midőn Udvarhelyszék követe urbéri törvények mellett nyilatkozik, menyinyire akarják kitagadni a' székelyek sorából, jól emlékezünk. 'S midőn az országgyűlés,

*) M.-Vásárhelyi barátunktól hallottuk, miként M.-Vásárhely azt hitte 's hiszi, 's ennek következtében az ottani magyar-ügyhöz szítók azt hitették el Bem altábornagygyal is, hogy a' háromszéki dicső ellentállásnak lelket a' Hallerek, t. i. Haller Ferencz és Haller József adtak. Mi erről semmit sem hallottunk; sőt a' hány háromszékit megkérdeztünk felőle, mindenik éppen ellenkezőt mondott, azt t. i., hogy a' két Haller semmi-ben sem vett részt.

elnöki befolyásnál fogva, kimondja, hogy az urbéri törvények a' székely földre is ki fognak terjedni, mintha most is hallanók, mily érzékenyen zokogja gyásznapnak e' határozat születése idejét Csik követe 's fordítja meg az által a' határozatot, hogy sikerül melléje tétetni, miszerint a' „székely örökség“ nem tárgya az urbéri törvényeknek.

Azon magyarhoni olvasókért, kik a' székelyföldet nem ismernék, egy néhány sort felvilágosításul ide irunk. Székelyföldön a' mig Erdély el nem vált Magyarhontól, akár megszakadás, akár hűtlenség által ürült meg a' jószág, nem a' fiscusra, hanem szomszédjára szállott. Zápolya Zsigmond a' közszékelységet notázván, őket jobbágyokká tette, 's az uraknak elajándékozta. Néhány ur hogy a' jobbágyait megtarthassa, bevitte birtokába a' jus regium-ot, az az, a' fiscus successioját. És az ily birtok elvesztette székely természetét, az az, megszakadás, v. hűtlenség esetében nem a' szomszédok, hanem a' fiscus öröklik: egyéb minden fekvő vagyron székelyföldön székely örökség és a' fiscus helyett szomszédok öröklik. Zsellér sokkal több van székely örökségen, mint fiscus successiojával terhelt birtokon. 'S így az 1847-iki diéta csak néhány székely zsellér robotját akarta szabályozni.

Az 1848-iki erdélyi országgyűlés a' robotnak országos megváltásánál nem tudott fölemelkedni azon magas szempontra, melyre Magyarország. A' robot azért szűnt meg, hogy a' volt robotosokat a' honnak megnyerjük. Az erdélyi diéta felszabadította az oláhokat, kiket, mint látjuk, ez által meg nem nyert a' magyar ügynek; robot alatt hagyta a' „székely-örökségben“ lakó székely v. magyarjku zselléreket, kiknek őseik Zápolya Zsigmond előtt alkalmasint magok urai voltak, 's kiket könnyen meg lehet vala' ügyünknek nyerni. És ezen 1848-iki határozatba, mely a' székelyföldön legtöbb ingerültségnek 's urak elleni gyűlölségnek oka, bele egyeztek Udvarhelyszék követei is. És így ma t. i. 1849-ben minden székely-örökség curia lett, ha rajta zsellér lakik is.

Ez okból mondjuk, hogy székelyföldön nem ismerünk senkit, ki az urbéri viszonyokat megszüntetni, 's igazi democratiát megalapítani akarna; mert a' jelenlegi székely képviselők, 's kormánybiztosok mind jelen voltak az erdélyi 1848-ki diétán. Van itt elég ki örvend, hogy az új magyar kormány democraticus szellemű: és ezt úgy érti, hogy székely földön minden székely befolyással bír a' kormányzásba, és minden székely szabad. A' királyhágón tuli (Háromszékről szólva) democrata örvend a' székelyek democrata szellemének; 's csak akkor veszi észre csalódását, ha mi felvilágosítjuk, hogy a' nagy páthossal democratáskodó némely székely rokonunk

sophista, mert a' székely földön lakó magyar vagy székely zsellért nem érti, nem vallja „székelynek“, de Királyhágó melletti barátját azon hitben hagyja, hogy a' székely név alatt értene minden székely földön lakó magyarjku embert.

Mi democratiát ohajtunk, 's ha a' kormány azt ohajt székely földön is, a' székely szereplő személyek democratiáját meg kell vizsgálnia. Ajánljuk a' székely földet a' kormány figyelmébe ezért: sehol, a' magyar birodalomban, a' szép democratiának oly igazi elemei nincsenek, mint a' székelyföldön: mert itt, ha a' zsellérek urdolgát megváltja az ország, sem tulszegény, sem tulgazdag nincs senki; sehol a' magyar nemzetiségnek oly kis helyen oly erős védfalat nem építhet, mint itt, ha egyetértést hoz bé, az urbériségeknek minél előbbi megváltásával.

Más alkalommal Csikból, és Matosmegyéből fogunk robotoltatási eseteket írni meg. Csudálkozunk kellene, hogy Marosszékről még senki sem írt, ha nem tudnók, hogy a' ki szüntelen M. Vársárhelylyel, 's annak kir. táblájával érintkezik, beléértve az ügyvédek is: az Verbóczi lesz; és azt fogja mondani, hogy Magyarországon mindig democratia volt, mert Verbóczi szerint a' populus hozta a' törvényt, 's székely földön is democratia van, mert minden székely (a' zsellér természetesen nem székely), befoly a' közügyekbe.

—b—, —szt—

A' Bánátból.

Fehértemplom, majus 9. Még akkor, midőn a' Bánátba beléptünk, tudomásunkra jutott, hogy Puchner Erdélyből kivert seregével Orsovánál akarna ismét beütni. Elfogott levelezéseikből tervek felfödöztetett. Puchner a' Temesvárrabeszorított Leiningennel akart egyesülni, 's így operálni a' Bánátban. De e' terv füstbe ment. Puchner mig egyesülhetett volna Leiningennel ez utóbbi Temesvárig veretett, a' Puchner féle seregnek pedig Káransebesnél Heralovics alezredes dandára utját állotta; Oraviczánál pedig Aranyi őrnagy verte ki hegyi állomásából.

Az ellenség Slatinánál próbált ismét betörni 's Fehértemplomig egy dandára, Riebel őrnagy vezetése alatt, elé is nyomult.

Ellene altábornagyunk Károlyi alezredest küldé egy dandárral Freidorfról. Tegnap délután érkezett e' dandár Verseczen keresztül a' körül sánczolt Fehértemplomhoz.

Az ellenség elsőben a' sánczokból kifutott; azonban a' hátok megé került 2 lovas álgynak és a' Würtemberg huszárok őket megrohanták 's köztük nagy kárt ténének.

A' Leiningenek igen sokat vesztének. A' rá-

csoknak nem volt kegyelem. A' halottak száma: 200 fölül; foglyoké (leiningenek és ráczok) mintegy 160.

Fegyver is sok jutott birtokunkba.

Részünkről (mi csodálatos) még sebesült sincs.

Szászka, május 12-kén. Altábornagyunk maga is 10-kén Fehértemplomra érkezve, másnap daczára a' hullózápornak Szászka felé indulánk, hol hirszerint az ellenség megállapodott.

Déli 12 órakor hagytuk el Fehértemplomot 's 4 óra tájatt délután Slatina előtt találtuk az ellenséget.

Az álguzás kissé élénk volt, de semmi kárt nem tett 's a' miéink mindjárt visszanyomták az ellenséget 's meg futamodott Szászka felé.

Mi nyomba követtük, de beérni semmiképp nem lehetett. Árkon, bokron keresztül elszéledtek a' hegyek közt. Álgynokat, a' Szászka melletti hidat fölszedve megmentették 's nekünk a' hid helyreállítása pár órai munkába került, miért az ellenséget tovább nem is kergethettük.

A' vezényletet ma, Bánfi ezerekes vitte.

Hólnap tovább nyomozzuk. Majd Orsovánál tán megtaláljuk.

Dolbosetz, maj. 13. Tegnap Szászkán pihenve, a' sztancsilovai erős sánczok mellett, melyeket még a' mult évben készítettek volt a' ráczok maguk védelmére, tovább mentünk 's Dolbosetzre érénk, honnan most e' sorokat írom.

Az éjt ma itt töltjük.

Ellenség sehol.

Prilopetz, maj. 14. Dolbosetzet ma reggel elhagytuk 's idáig jutánk.

Az ellenség egy része (K.-Ferdinándok és oláh határőrök) itt halt meg 3 ágyuval 's ma reggel tovább illant.

Néhány órával jár elébb, mint mi.

Az altábornagy sergét itt két részre osztá. Egyik megy jobb-, másik balfelől Uj-Borlovának.

Lapomicza, maj. 15. Uj-Borlovánál a' két dandár tegnap délután egyesült, de az ellenséget nem kaphatá meg.

Ismét tovább illant.

Most megyünk Mehadiának.

Mehadia maj. 15. esti 9 óra. Az ellenséget mindenütt sarkalva, kénytelen lön innen is kitakarodni, minek következtében elhuzódott Ó-Orsova felé.

Pár óra mulva követjük.

Ó-Orsova, maj. 16. Mehadiát 3 órai pihenés után tegnap éjféltől elhagytuk.

Egész éjen át utazva, mintegy 10 óra tájatt Ó-Orsovára, minden ellentállás nélkül bementünk 's elfoglaltuk az al-dunát.

Puchner serege, mely 14,000 fő- és 40 ágyuból állott, ismét visszament Oláhországba.

Utját Skela-Gladovának vette.

Mint hírlík, valahol Serviából szeretne újra operálni.

Majd meglátjuk.

Igy, e' hadjárattal Puchner és Leiningen egyesülése megsemmisült.

E' hadjáratot különben máskor terjedelmesebben irandom le; ugy további lépéseinkről is e' lapokat nem feledem el tudósítani.

Urházy György.

---

(3) Tordán a' czifrafogadó haszonbérbe kiadandó minden hozzá tartozó külsőkkel; értekeződni lehet Tordán Betegh Gábor tulajdonossal.

(3)

Éppen most jelent meg:

(1) Barráné és Steinnál Kolozsvártt Perczel Mor tábornok arczképe 40.

kr. p. p.

Mezei rendőrségről szölvő törvényczikk, a' szóbeli per eljárásával együtt 8 kr. p. p. —

A' magyar nemzet függetlenségi nyilatkozata, diszpeldány 6 kr. p. p. (1)

HIRDETÉS.

(1) Tordamegye régeni kerületében találtatott egy w. m betűkkel jegyzett arany köves pecsétnyomó M. Ludason pedig az oláhoktól el vétegett két aranyos rámaju kép melyek közül egyik Tököli olaj képe; a' más egy angol rézmettész: melyekre nézve a' károsultak tulajdonosságok bébizonyításával jelentsek magokat Tordán első alispán Viski Ferencznél.

(3)

(1) B. Középutczában b. Kemény Miklós né házánál az első emeletben két 's három szoba, konyha, kamara, pincze 's istálló jöv Sz: Mihály napjáig bérbe kiadó—értekezhetni a' „remete“ czimú boltban. (3)

(1) Külső szénutczában mérnök Geizer féle házánál kisebb és nagyobbbb menyyniségü friss hájzsir találtatik. Kupája 2. rfr. váltóban. (3)

(1) Az álladalom részéről f. h. 31-én az az csőtörtökön 's azt követő napon, reggeli 9 órakor kezdendő árverésen, ökrök, kisbornyas tehének, paripalovak, kantzák, igen számos juhak borbétsék ketskék és sertések fognak Kolozsvártt a' városnak a' katonai laktanyával szemben lévő fogadója udvarán eladatni. (3)

(2) Szamosfalváról eltévedett egy fehér ökör, mely az álladalomtól vásároltatván, a' szarván 8 szám jegy van; a' megtaláló jelentse magát Kolozsvártt CSIKI JOZSEF kereskedőnél hol is illo jutalmát kapja. (3)